

Warszawa, 13-06-2023 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

XI.815.50.2022.ASZ

Pan

Jakub Rutnicki

**Przewodniczący Komisji Kultury
Fizycznej, Sportu i Turystyki**

Sejm RP

kkfs@sejm.gov.pl

Szanowny Panie Przewodniczący!

W nawiązaniu do zawiadomienia o posiedzeniu Wysokiej Komisji w dniu 14 czerwca 2023 r. (znak pisma: KFS.016.154.2023), którego porządek przewiduje informację Rzecznika Praw Obywatelskich (dalej jako: „RPO”) na temat działań podjętych w związku ze zdarzeniami dotyczącymi molestowania seksualnego w polskim środowisku piłki ręcznej i łucznictwie, opisanymi m.in. w artykułach opublikowanych 4 marca 2023 r. na stronie serwisu Gazeta.pl, autorstwa Joanny Zajchowskiej: „Molestowanie w Polskim Związku Łuczniczym. Sylwia znalazła zdjęcie, na którym jest naga, a obok leży trener” oraz 23 grudnia 2022 r. na stronie serwisu Wyborcza.pl, autorstwa Agnieszki Walczak „Trener piłkarzy ręcznych oskarżony o pedofilię. „Chciałem być lepszym sportowcem. On to wykorzystał”, przedstawiam uprzejmie co następuje.

Na wstępie pragnę powiadomić, że **do Rzecznika Praw Obywatelskich nie wpłynęły jak dotąd wnioski dotyczące przedmiotowego zagadnienia**, a więc przemocy seksualnej w polskim środowisku **piłki ręcznej i łucznictwie**.

Należy niemniej podkreślić, że jako organ stojący na straży wolności i praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji oraz w innych aktach normatywnych

(art. 208 Konstytucji RP) i niezależny organ ds. równego traktowania w rozumieniu art. 18 ustawy z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (Dz.U. 2023 poz. 970; dalej jako: „ustawa o równym traktowaniu”) **Rzecznik Praw Obywatelskich sprzeciwia się wszelkim przejawom naruszenia praw i wolności jednostki, w tym jakimkolwiek formom prześladowania i dyskryminacji, włącznie z molestowaniem i molestowaniem seksualnym niezależnie od środowiska, w którym one występują.**

Rzecznik Praw Obywatelskich ma świadomość występowania określonych nieprawidłowości w środowisku sportowym m.in. na podstawie wpływających wniosków indywidualnych, informacji pozyskanych w trakcie posiedzeń Parlamentarnego Zespołu ds. Sportu Kobiet czy Komisji Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki Sejmu RP, a także publikacji medialnych i nielicznych, jak dotąd, raportów¹. **Źródła te wskazują na występowanie różnych przejawów nierównego traktowania w sporcie**, m.in. dyskryminującego przekazu medialnego na temat sportu kobiet, niewystarczającej liczby kobiet na stanowiskach decyzyjnych i kierowniczych w zarządach związków sportowych, trudności z dostępem kobiet do infrastruktury sportowej czy – **w szczególności – problemu molestowania i molestowania seksualnego**. W odniesieniu do tego ostatniego podkreślić należy **nierozpoznanie skali problemu przemocy w sporcie, na którą narażone są zwłaszcza kobiety**. W trakcie posiedzeń wymienionych wyżej gremiów z udziałem przedstawicieli mojego Biura podnoszony był problem niezgłaszania przypadków przemocy, w tym seksualnej, przez kobiety w sporcie i potrzeba oszacowania zjawiska „underreportingu”. Zwracano uwagę na brak narzędzia (ankiety), które pozwoliłoby sportowczynie zidentyfikować przypadki molestowania czy molestowania seksualnego, a w dalszej kolejności je zgłosić, a działaczom – zebrać dane na temat skali tego problemu, który występuje w rzeczywistości pomimo jego niezgłaszania, a także ustanowić odpowiednie procedury działania.

W trakcie posiedzeń, o których mowa wyżej, wskazywano także brak informacji w przestrzeni publicznej (w tym na stronach Ministerstwa Sportu i Turystyki) na temat

¹ M.in. Raport „Sytuacja kobiet w polskim sporcie wyczynowym” (zrealizowany na zlecenie Ministra Sportu) czy A. Makuch, „Przeciwdziałanie dyskryminacji kobiet w sporcie. Dobre praktyki w Radach Sportu” (raport z badania zrealizowanego w ramach projektu „Kobieca perspektywa zarządzania w sporcie” w ramach dotacji programu Aktywni Obywatele - Fundusz Krajowy przez Fundusze EOG).

możliwości zgłaszania przypadków dyskryminacji ze względu na płeć w sporcie, co skutkuje niską świadomością społeczną na ten temat. Prowadzi to – zdaniem uczestników i uczestniczek posiedzeń – do braku reakcji zarówno ze strony osób doświadczających naruszeń, jak i ich najbliższego otoczenia. Za podstawową kwestię uznano zapewnienie bezpieczeństwa osobom chcącym zgłosić niewłaściwe zachowanie – strach przed negatywnymi konsekwencjami zgłoszenia, w powiązaniu z brakiem wiedzy, co robić oraz niską świadomością (zarówno wśród zawodniczek, jak i kadry szkoleniowej), czym jest molestowanie czy dyskryminacja, określono jako główną przyczynę niezgłaszania przypadków dyskryminacji czy przemocy wobec kobiet w sporcie.

Jako Rzecznik zapewniam, iż uznaję przedmiotową problematykę – tj. kwestię molestowania, molestowania seksualnego i przemocy seksualnej w relacjach trener/osoby ze sztabu szkoleniowego - zawodniczka/zawodnik i w relacjach między zawodnikami, zarówno w sporcie amatorskim, jak i profesjonalnym – także za jedno z najpoważniejszych wyzwań dla równości kobiet i mężczyzn w sporcie. W odpowiedzi na nie formułuję postulat **zagwarantowania adekwatnej ochrony prawnej przed dyskryminacją ze względu na płeć, w tym w formie molestowania seksualnego, poprzez:**

1. Nowelizację ustawy o równym traktowaniu

Ustawa o równym traktowaniu zdaje się wprowadzać adekwatny mechanizm ochronny kobiet zatrudnionych w sporcie. W odniesieniu do innych potencjalnych przejawów dyskryminacji ze względu na płeć w sporcie – ze względu na ograniczony zakres przedmiotowy ustawy o równym traktowaniu w dziedzinie sportu do dostępu do dóbr i usług w rozumieniu art. 57 TFUE – możliwość wyprowadzenia ochrony przed nią na gruncie tego aktu prawa jest niejednoznaczna (np. w zakresie dostępu do obiektów sportowych) lub niemożliwa (np. w odniesieniu do uczestnictwa w procesach decyzyjnych czy sposobu relacjonowania wydarzeń sportowych z udziałem kobiet i mężczyzn). Powyższe, ujmowane łącznie z wątpliwościami co do możliwości sankcjonowania tych przejawów dyskryminacji przy wykorzystaniu innych rozwiązań prawnych, dla przykładu – na podstawie przepisów dotyczących ochrony konsumentów – ze stanowiska Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumenta wynika, że dyskryminujące praktyki podejmowane przez usługodawców nie mogą zostać uznane za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów – uzasadnia formułowaną

przez Rzecznika rekomendację nowelizacji ustawy równym traktowaniu², w tym – **wprowadzenia wyraźnego zakazu dyskryminacji ze względu na płeć w dziedzinie sportu** – we wszystkich jego aspektach.

2. **Wprowadzenie i egzekwowanie regulacji obowiązujących w związkach sportowych**

Związki sportowe powinny zostać zobowiązane przepisami prawa do przyjęcia rozwiązań służących zapobieganiu oraz zwalczania dyskryminacji. Powinno to znaleźć odzwierciedlenie w dokumentach strategicznych związków – przeanalizowane w ramach badania, którego wyniki zawiera powołany wyżej raport pt. „Sytuacja kobiet w polskim sporcie wyczynowym” regulaminy i statuty polskich związków sportowych zawierają, jeśli jakiegokolwiek, to przede wszystkim ogólne formuły dotyczące równości i braku dyskryminacji z takich powodów jak: płeć, pochodzenie, kolor skóry, język, religia, poglądy polityczne lub inne, pochodzenie narodowe lub społeczne (w niektórych związkach takie informacje zostały zawarte także w kodeksach etyki dotyczących zawodników, trenerów oraz innych osób związanych z danym sportem), w ich działaniach profilaktycznych i prewencyjnych, jak i w praktyce realizacji odpowiedzialności dyscyplinarnej. Związki powinny skoncentrować się na działalności edukacyjnej – szkoleniach dla zawodników, w tym kadr narodowych wszystkich kategorii wiekowych, trenerów oraz lekarzy, kampaniach informacyjnych podnoszących wśród zawodników i trenerów świadomość na temat zjawiska dyskryminacji. Potrzeba tego typu działań zgłaszana była wyraźnie podczas posiedzeń m.in. Parlamentarnego Zespołu ds. Sportu Kobiet z udziałem przedstawicielki Biura RPO.

Uwaga powinna być także zwrócona na **efektywność istniejących procedur antydyskryminacyjnych**, zwłaszcza w związku z pojawiającymi się zarzutami molestowania w środowisku sportowym, które RPO traktuje z najwyższą powagą. Rozumiejąc specyfikę aktywności sportowej, konieczność wyzwolenia w zawodniku/zawodniczkę odpowiedniego poziomu motywacji do rywalizacji, jednoznacznie negatywnie należy ocenić wszelkie przypadki naruszania godności zawodniczki/zawodnika w relacjach z trenerami, współzawodnikami czy jakimikolwiek

² Zob. np. wystąpienie RPO do Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania z dnia 13 stycznia 2021 r., znak pisma XI.801.9.2020, dostęp pod adresem: <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/nie-ma-rownosci-bez-wrazliwosci-rpo-na-dziesieciolecie-ustawy-rownosciowej> [dostęp: 09.06.2023].

innymi osobami zaangażowanymi w proces szkolenia sportowego. W związku z tym konieczne jest zapewnienie adekwatnej reakcji odpowiednich władz sportowych na nie w ramach przyjętych rozwiązań proceduralnych. Wymaga to **zapewnienia bezpieczeństwa osobom chcącym zgłosić niewłaściwe zachowanie**.

W tym kontekście zwróciłem się do Ministra Sportu i Turystyki (dalej jako: MSiT) w dniu 29 maja 2023 r.³ z prośbą o poinformowanie o działaniach podjętych w celu zwiększenia skuteczności nadzoru ministra właściwego do spraw kultury fizycznej nad związkami sportowymi w zakresie przestrzegania przez nie konstytucyjnej zasady równości kobiet i mężczyzn oraz przeciwdziałania ww. niepożądanym zjawiskom i eliminowania ich skutków. Rzecznik wystąpił w szczególności – wobec sygnalizowanych przez MSiT aktualnych ograniczeń prawnych w tym zakresie – o przekazanie informacji o założeniach i stanie prac nad nowelizacją ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz.U. 2022 poz. 1599, t.j. ze zm.).

Wsluchując się w opisany wyżej głos środowiska sportowego, kierując się powierzonymi na mocy ustawy o równym traktowaniu i ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich zadaniami i kompetencjami (Dz.U. z 2023 r. poz. 1058; dalej jako: „ustawa o RPO”), **RPO podejmuje działania zarówno o charakterze generalnym, jak i indywidualnym na rzecz zapewnienia ochrony przed przemocą i dyskryminacją w sporcie**, których przykładowa lista znajduje się poniżej.

a) postulat wzmocnienia aktywności ministra właściwego ds. sportu i jednostek podległych na rzecz równego traktowania w sporcie

Wystąpieniem do MSiT z dnia 17 maja i 17 sierpnia 2022 r. w przedmiocie raportu pn. „Sytuacja kobiet w polskim sporcie wyczynowym” z badania zrealizowanego na zlecenie Ministerstwa Sportu RPO zwrócił się do Ministra o wskazanie kanałów upublicznienia raportu oraz kroków podjętych bądź planowanych do podjęcia przez MSiT w odpowiedzi na zawarte w nim ustalenia.

W odpowiedzi z dnia 6 września 2022 r. (znak: BM-WRP.0231.2123.2022), MSiT wskazał, iż aktywnie wspiera działania mające na celu zwiększenie udziału kobiet w procesach decyzyjnych w sporcie. Głównym działaniem w tym obszarze jest wprowadzenie od 2020 r. do szkoleń w ramach Akademii Zarządzania Sportem (prowadzonej przez Instytut Sportu – Państwowy Instytut Badawczy) cyklu „Liderki w

³ Znak pisma XI.518.33.2019, dostęp pod adresem: <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-przemoc-mobbing-sport-msit> [dostęp: 12.06.2023].

Sporcie". Tematy równego traktowania oraz udziału kobiet w polskim sporcie wyczynowym od 2022 r. będą również podejmowane w ramach publikacji w portalu internetowym „Forum Trenera” zaprojektowanym na zlecenie Ministerstwa Sportu i Turystyki. Wprowadzenie takiej tematyki zostało zapisane w umowie z wykonawcą portalu – Instytutem Sportu - Państwowym Instytutem Badawczym.

b) przemoc seksualna wobec zawodniczek w relacjach z trenerem⁴

Rzecznik Praw Obywatelskich, zgodnie z zakresem kompetencji ustawowych, monitorował postępowanie karne dotyczące byłego trenera kadry narodowej w kolarstwie górskim i dyrektora sportowego w Polskim Związku Kolarskim, oskarżonego przez Prokuraturę Regionalną w Warszawie o popełnienie przestępstw stanowiących czyny zabronione przeciwko wolności seksualnej i obyczajności, których dopuścił się wobec dwóch zawodniczek kadry kolarstwa górskiego (MTB) Polskiego Związku Kolarskiego oraz kobiety biorącej udział w jednym ze zgrupowań kadrowo-grupowych kolarstwa górskiego. Ponadto RPO zwrócił się do Ministra nadzorującego o poinformowanie o działaniach podjętych przez Ministra Sportu w związku z zarzutami stosowania przemocy seksualnej w Polskim Związku Kolarskim.

W odpowiedzi⁵ Minister Sportu i Turystyki poinformował o wezwaniu członków Zarządu Związku do rezygnacji ze swych stanowisk w związku z przedmiotową sytuacją oraz złożeniu zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa do Prokuratury Krajowej. Co do możliwości podjęcia działań nadzorczych i kontrolnych Minister wskazał, że przedmiotem powyższych działań Ministra nie mogły być przypadki stosowania przemocy seksualnej wobec kobiet. Ewentualna odpowiedzialność z tego tytułu wiąże się z odpowiedzialnością przewidzianą przepisami prawa karnego. Natomiast Minister nie jest organem uprawnionym do kwalifikacji znamion danego czynu jako przestępstwa czy innego czynu zabronionego w rozumieniu przepisów prawa karnego. Odnosząc się do problemu dyskryminacji kobiet i ich równoprawnej pozycji w sporcie, Minister zwrócił uwagę na opracowany w MSiT „Kodeks dobrego zarządzania dla polskich związków sportowych”, zgodnie z którym polskie związki sportowe powinny przyjąć rozwiązania, zarówno prawne, jak i programowe, służące zapobieganiu oraz zwalczaniu dyskryminacji.

⁴ Znak sprawy XI.566.2.2017.

⁵ Pismo z 23 stycznia 2018 r.

c) brak procedur do wykrywania nadużyć w relacjach z trenerem⁶

W jednej ze Szkół Mistrzostwa Sportowego dochodzić miało do poniżającego traktowania, znęcania się oraz przypadków molestowania seksualnego zawodniczek przez ich trenera. RPO zwrócił się do władz szkoły i Kuratorium Oświaty w celu uzyskania wyjaśnień. Jak wynika z analizy treści udzielonych odpowiedzi **brak jest mechanizmów systemowych regulujących kwestię zapewnienia procedur już na etapie składania skarg związanych z dyskryminacją w związkach sportowych/szkół mistrzostwa sportowego prowadzonych przez związki.**

RPO skierował w związku z tym wystąpienie do MSiT, wskazując na dostrzeżone nieprawidłowości. W odpowiedzi⁷ MSiT wyjaśnił, że z przeprowadzonych w 2020 r. badań wynika, że spośród 48 polskich związków sportowych, które uczestniczyły w badaniu, w 87% funkcjonuje komisja dyscyplinarna lub rzecznik dyscyplinarny. W przypadku braku takiej struktury, powoływany jest sąd koleżeński (związkowy). Minister Sportu i Turystyki wyjaśnił ponadto, że podejmowane są także inne działania celem zwrócenia uwagi polskich związków sportowych na potrzebę wprowadzania rozwiązań antymobbingowych i antydyskryminacyjnych. Zgodnie z zaleceniem Kodeksu Dobrego Zarządzania dla Polskich Związków Sportowych, polski związek sportowy realizuje działania informacyjne i wdraża polityki mające służyć ochronie nietykalności fizycznej i psychicznej zawodnika. Od 2020 r. wymagane są też oświadczenia związków – ubiegających się o dofinansowanie zadań – o niefigurowaniu uczestników realizowanego zadania publicznego (kadry trenerskiej i współpracującej oraz osób obsługujących) w Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym oraz o braku skazującego wyroku sądowego dotyczącego przestępstw na tle seksualnym wobec tych osób.

d) planowane badanie antydyskryminacyjne

Mając na względzie konieczność gruntownej refleksji nad przyczynami, przejawami i konsekwencjami przemocy, w tym seksualnej, w środowisku sportowym, RPO zamierza przeprowadzić w 2023 r. **badanie na temat przemocy i molestowania w**

⁶ Znak sprawy VII.573.1.2021, dostęp pod adresem: <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-mkdnis-sport-mobbing-molestowanie-ochrona> [dostęp: 12.06.2023].

⁷ Pismo z 2 lutego 2022 r.

sporcie, z uwzględnieniem wypracowania ankiety, w celu oszacowania skali tego zjawiska⁸ – analogicznie do badania nt. dyskryminacji i przemocy w środowisku akademickim⁹. W tym miejscu wskazać należy na istniejące luki w tym zakresie – badanie zrealizowane na zlecenie MSiT, którego wyniki zawiera publikacja pn. „Sytuacja kobiet w polskim sporcie wyczynowym. Raport z badania” nie pokrywało tego zagadnienia. Na brak rzetelnych danych dotyczących skali przemocy ze względu na płeć wobec kobiet w sporcie wskazują także eksperci zajmujący się przedmiotowym zagadnieniem. Deklarowana w trakcie posiedzeń gremiów sejmowych, o których mowa wyżej, gotowość wsparcia tego typu działania przez przedstawicieli związków sportowych wskazuje na rozpoznanie tej potrzeby także przez samych zainteresowanych. Ufam, że to działanie i jego wyniki okażą się pomocne i efektywne w zakresie przeciwdziałania i reagowania na niepożądane zjawiska w świecie sportu.

Mam nadzieję, że niniejsza Informacja będzie pomocna w pracach Wysokiej Komisji.

Z poważaniem

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/

Do wiadomości:

1/ **Pan Kamil Bortniczuk, Minister Sportu i Turystyki**

ePUAP

⁸ Znak sprawy XI.420.6.2022.

⁹ Zob. raport „Doświadczenie molestowania wśród studentek i studentów. Analiza i zalecenia RPO”, dostęp pod adresem: <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/molestowanie-wsrod-studentek-i-studentow-analiza-i-zalecenia-rpo> [dostęp: 09.06.2023].

2/ Pani Poseł Małgorzata Niemczyk, Przewodnicząca Parlamentarnego Zespołu ds. Sportu Kobiet

edyta.wojciechowska@sejm.gov.pl